

УДК 378:619

Цвіліховський М.І., академік НААН України,
доктор біологічних наук,
голова науково-методичної комісії напряму «Ветеринарна медицина»
Засєкін Д.А., доктор ветеринарних наук,
завідувач кафедри санітарії та гігієни переробних підприємств АПК
Національний університет біоресурсів і природокористування України

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВЕТЕРИНАРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. З урахуванням потреб ринку праці представлена структура бакалаврської та магістерської підготовки лікарів ветеринарної медицини в Україні та шляхи її реалізації в контексті світових і Європейських вимог.

Ключові слова: освіта, бакалавр, магістр, навчання.

За часи незалежності України ринок праці лікарів ветеринарної медицини зазнав значних змін. При цьому, традиційне насичення його лікарями ветеринарної медицини широкого профілю, як це було раніше, більш ніж на порядок зменшилось. Зараз ринок праці потребує лікарів ветеринарної медицини, які фахово підготовлені за окремими, більш вузькими спеціалізаціями.

Сьогодні на ринку праці лікаря ветеринарної медицини України працює близько 30 тисяч фахівців, з яких 50 % - у сфері лікування продуктивних і дрібних домашніх тварин, 14 % - у лабораторній діагностиці хвороб тварин, 17 % - у ветеринарно-санітарній експертизі, управлінні, збройних силах, митній службі, ветеринарній міліції, 11 % - у ветеринарній фармації та реалізації ветеринарних препаратів, 2 % - забезпечують вирішення питань ветеринарної санітарії та гігієни виробничих процесів (дезінфекція, дезінсекція, дератизація), близько 6 % (що в 3,5 рази менше, ніж у Німеччині) працюють в освітянській та дослідницькій сферах.

Такі зміни на ринку праці зумовили реформування підготовки фахівців ветеринарної медицини у вищих навчальних закладах України III-IV рівнів акредитації. Згідно із Постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2006 року № 1719 «Ветеринарія» виділена у самостійну галузь знань з шифром 1101. Починаючи з 2008 року це передбачає перехід від підготовки лікаря ветеринарної медицини освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» на двоступеневу систему освіти, а саме – на підготовку молодшого лікаря ветеринарної медицини за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» та лікаря ветеринарної медицини за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» (рис. 1).

Постанова КМ України № 1719 від 13 грудня 2006 р.				Постанова КМ України № 789 від 27 серпня 2010 р.	
Шифр галузі	Найменування галузі	Напрямок підготовки	БАКАЛАВР 6.110101	СПЕЦІАЛІСТ 7.110101 ...	МАГІСТР 8.110101 ...
1101	ВЕТЕРИНАРІЯ	Ветеринарна медицина	<div style="border: 2px solid orange; border-radius: 15px; padding: 5px; text-align: center;"> Молодший лікар ветеринарної медицини </div>	Лікар ветеринарної медицини	
				ВИРОБНИЧЕ СПРЯМУВАННЯ → ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА (за видами) → ВЕТСАНЕКСПЕРТИЗА, ЯКІСТЬ ТА БЕЗПЕКА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА → ВЕТЕРИНАРНА ГІГІЄНА ТА САНІТАРІЯ → ВЕТЕРИНАРНА ФАРМАЦІЯ → ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА → ХВОРОБ ТВАРИН → ВЕТЕРИНАРНА БІОТЕХНОЛОГІЯ ДОСЛІДНИЦЬКЕ СПРЯМУВАННЯ За науковою тематикою відповідної кафедри, при якій відкрита аспірантура	
	Терміни навчання	Молодший спеціаліст 3 (4)	Бакалавр 4 роки 3 роки	СПЕЦІАЛІСТ 1 рік	МАГІСТР 1 рік
				або МАГІСТР - 2 роки	
Ринок праці				1801 "СПЕЦИФІЧНІ КАТЕГОРІЇ": - Якість, стандартизація та сертифікація - Інтелектуальна власність - Управління інноваційною діяльністю - Управління проектами - Управління фінансово-економічною безпекою - Консолідована інформація - Бізнес-адміністрування - Економіка довкілля і природних ресурсів - Адміністративний менеджмент - Медіа-комунікації - Управління навчальним закладом (за типом) - Педагогіка вищої школи - Освітні вимірювання - Судова експертиза - Дорадництво - Екологічна політика і право - Високі технології	

Рис. 1. Структура підготовки фахівців ветеринарної медицини в Україні за галуззю знань «Ветеринарія»

Розроблена на даний час стратегія дозволяє у повному обсязі забезпечити ґрунтовну базову підготовку студента при здобутті ним фаху молодшого лікаря ветеринарної медицини за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» (4,0 роки – для випускників загальноосвітньої та середньої школи і 3,0 роки – для випускників технікумів і коледжів), а також обрати привабливу для себе спеціальність лікаря ветеринарної медицини освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» (2,0 роки) виробничого або дослідницького спрямувань (див. рис. 1).

Бакалаврська підготовка фахівців ветеринарної медицини включає традиційні дисципліни природничої, фундаментальної та професійно-практичної підготовки, має затверджений галузевий стандарт вищої освіти та кваліфікаційну характеристику молодшого лікаря ветеринарної медицини. В той же час, бакалаврат потребує підготовки нових програм з нормативних дисциплін, написання й видання нових підручників та навчальних посібників з дисциплін вибіркової частини навчального

плану (вибір ВНЗ та вибір студента), що потребує формування авторських колективів з фахівців-професіоналів різних вищих навчальних закладів, факультетів, кафедр, науково-дослідних інститутів, лабораторій тощо.

З іншого боку, магістратура потребує розробки та затвердження галузевого стандарту вищої освіти підготовки лікаря ветеринарної медицини освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» та розробки кваліфікаційних характеристик для лікаря ветеринарної медицини спеціальностей магістратури виробничого і дослідницького спрямувань, які затверджені Постановою Кабінету міністрів України № 789 від 27 серпня 2010р. (див рис. 1).

Крім цього, магістерська програма та навчальний план кожної спеціальності виробничого і дослідницького спрямувань підготовки лікаря ветеринарної медицини потребує розробки окремих навчальних планів з наповненням їх новими дисциплінами, що виключають дублювання дисциплін у навчальних планах базової підготовки фельдшера і молодшого лікаря ветеринарної медицини. Опанування цих дисциплін має на меті поглибити знання, а практичне їх застосування – максимально забезпечити практичні навички за обраною спеціальністю магістратури.

Так, наприклад, при обранні після бакалаврату спеціальності в магістратурі «Ветеринарна медицина (за видами)» в навчальному плані визначальними для формування лікаря ветеринарної медицини у процесі його підготовки можуть бути такі дисципліни як: «Ветеринарна кардіологія та пульмонологія», «Ветеринарна гастроентерологія та гепатологія», «Ветеринарна клінічна дієтологія», «Ветеринарна гематологія та імунопатологія», «Інтенсивна терапія та реанімація тварин», «Ветеринарна травматологія та ортопедія», «Ветеринарна стоматологія», «Функціональна морфологія репродуктивної системи тварин», «Ветеринарний сервіс та організація приватної ветеринарної практики» тощо, що потребує розробки необхідного програмного, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

При обранні після бакалаврату спеціальності в магістратурі «Ветеринарна гігієна і санітарія» в навчальному плані підготовки лікаря ветеринарної медицини, на нашу думку, мають бути такі дисципліни як: «Загальна ветеринарна гігієна і санітарія», «Санітарія та гігієна молокопереробних підприємств», «Санітарія та гігієна м'ясопереробних підприємств», «Санітарія та гігієна рибопереробних підприємств», «Системи GMP, GDP, GCP у ветеринарній гігієні і санітарії», «Гігієна та санітарія транспортних засобів», «Санітарні норми і правила для тваринницьких і переробних підприємств», «Ветеринарна дезінфекція, дезінсекція, дератизація, дезодорація» тощо, що також потребує розробки відповідного програмного, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Інші спеціальності магістратури (ветеринарно-санітарна експертиза, якість та безпека продукції тваринництва; ветеринарна фармація; лабораторна діагностика хвороб тварин; ветеринарна біотехнологія) також потребують визначення конкретних дисциплін навчального плану та навчально-методичного і матеріально-технічного їх забезпечення.

Такий підхід дає можливість здійснювати цілеспрямовану підготовку висококваліфікованих фахівців ветеринарної медицини з гарантованим їх працевлаштуванням на ринку праці.

Найбільш обдаровані студенти можуть обрати дослідницьку магістратуру з перспективою аспірантури і здобуття наукового ступеня кандидата та доктора наук і працевлаштування у науково-дослідних установах, вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації, державних науково-контрольних інститутах МінАП України, Українській лабораторії якості і безпеки продукції АПК тощо.

Зазначимо, що система реалізації ступеневої підготовки фахівців ветеринарної медицини галузі знань «Ветеринарія» чітко узгоджується з концепцією післядипломної освіти лікарів ветеринарної медицини і забезпечення принципу безперервності освіти в рамках світових критеріїв «Навчання впродовж всього життя». Вона передбачає одержання нових знань і умінь у процесі виробничої діяльності лікаря ветеринарної медицини ОКР «Магістр» за обраною спеціальністю, або ж його ефективну перекваліфікацію при зміні кон'юнктури на ринку праці.

Ще донедавна важко було уявити, щоб навчаючись на факультеті ветеринарної медицини, окрім професії лікаря ветеринарної медицини, можна було б отримати диплом магістра з інших спеціальностей. Тепер це є реальністю і для цього необхідним є лише навчання протягом 1,5 року в магістратурі за галуззю знань «Специфічні категорії».

Так, наприклад, диплом магістра за новою спеціальністю «Якість, стандартизація та сертифікація», яка вперше відкрита лише кілька років тому в Національному університеті біоресурсів і природокористування України, дає можливість фахівцю зайняти на ринку праці посади керівника з якості на м'ясо-, молоко та рибопереробних підприємствах, а також керівника відділу з якості супермаркету, торгівельної бази та холодильників.

З іншого боку, ті, хто обере інші спеціальності специфічних категорій, наприклад «Державне управління», «Адміністративний менеджмент» тощо на ринку праці можуть претендувати на відповідні посади в державному комітеті ветеринарної медицини України, обласних, районних та міських управліннях ветеринарної медицини, органах управління державного, обласного, районного чи місцевого самоврядування.

Спрямування магістратури «Педагогіка вищої школи» дасть можливість випускнику проявити себе на ринку праці, як педагога-викладача ветеринарних дисциплін у профільних коледжах.

Таким чином, представлена структура підготовки фахівців ветеринарної медицини дає можливість здійснювати адресне забезпечення робочих місць на ринку праці висококваліфікованими кадрами та відповідає загальноєвропейським і світовим принципам вирішення цього питання.

Література

1. Мельничук Д.О. та ін. Магістратура в Національному аграрному університеті. Ч. 1: Стратегія розвитку, напрями підготовки, спеціальності, спеціалізації, кадрове забезпечення та матеріально-технічна база. – К.: Вид. Центр НАУ. – 2008. – 79 с.
  2. Цвіліховський М.І., Реформування ветеринарно-медичної освіти в Україні у контексті Болонської угоди // Ветеринарна медицина України / М.І. Цвіліховський. – 2008. – № 8. – С. 13-15.
  3. Цвіліховський М.І., Духницький В.Б. Особливості підготовки та ринок праці фахівців ветеринарної медицини в Україні в контексті її входження до світового освітнянського простору // Ветеринарна медицина України / М.І. Цвіліховський, В.Б. Духницький. – 2006. – № 8. – С. 9-10.
  4. Пацюк М.В., Цвіліховський М.І., Щуревич Г.П. Післядипломне навчання: вчитися, щоб працювати // Здоров'я тварин і ліки. / – 2009. – № 1 (86) – С. 6-7.
  5. Береза В.І., Білан Л.Л., Цвіліховський М.І. Методика навчання ветеринарних дисциплін: Навчальний посібник. – К.: Арістей. – 2010. – 164 с.
-

Аннотация. С учётом потребностей рынка труда представлена структура бакалаврской и магистерской подготовки врачей ветеринарной медицины в Украине и пути ее реализации в контексте мировых и Европейских требований.

Ключевые слова: образование, бакалавр, магистр, обучение.

Abstract. The structure of bachelor and magister training of veterinary doctors in Ukraine and ways of its realization are presented accordingly to market requirement and worlds and Europe demands.

Key words: education, bachelor, master, training.